

Hans Rosling

amb Ola Rosling i
Anna Rosling Rönnlund

FACTFULNESS

**El món va millor del que
et penses. Deu raons que
fan que no el vegis tal com és**

Traducció d'Imma Falcó i Imma Estany

La Campana

Títol original: *Factfulness*, 2018
© Factfulness, 2018. Tots els drets reservats.

1a edició: novembre del 2018

© de la traducció, d'Imma Falcó i Imma Estany
© Edicions La Campana
Avenir, 49, baixos, 08021 Barcelona
Tel.: 93 453 16 65
info@lacampanaeditorial.com
www.lacampanaeditorial.com

Disseny de la coberta: Steven Seighman
Adaptació del disseny de la coberta: Núria Tremoleda

Les il·lustracions i els gràfics estan basats en material gratuït de la Gapminder Foundation, i han estat dissenyats per l'Ola Rosling i l'Anna Rosling Rönnlund

ISBN: 978-84-16863 48-8
Dipòsit legal: B. 26.110 - 2018
Fotocomposició: EdiGestió (Barcelona)
Imprès a Romanyà Valls. Capellades (Barcelona)

A la dona valenta, de qui no sé el nom, que amb els seus arguments racionals em va salvar de morir tallat a rodanxes a mans d'una multitud d'homes molt enfadats i armats amb matxets.

ÍNDEX

Nota de l'autor	11
Introducció	13
CAPÍTOL 1: L'instint de la bretxa	31
CAPÍTOL 2: L'instint de la negativitat	61
CAPÍTOL 3: L'instint de la línia recta	91
CAPÍTOL 4: L'instint de la por	119
CAPÍTOL 5: L'instint de les dimensions	145
CAPÍTOL 6: L'instint de la generalització	165
CAPÍTOL 7: L'instint del destí	189
CAPÍTOL 8: L'instint de la perspectiva única	209
CAPÍTOL 9: L'instint culpabilitzador	229
CAPÍTOL 10: L'instint de la urgència	249
CAPÍTOL 11: El <i>factfulness</i> a la pràctica	271
Les regles d'or del <i>factfulness</i>	284
Postfaci	285
Agraïments	289
APÈNDIX: ¿Com ho ha fet el teu país?	295
Notes	303
Notes biogràfiques	331

NOTA DE L'AUTOR

Factfulness està escrit amb la meua veu, com si jo en fos l'únic autor, i explica moltes coses de la meua vida. Però no us deixeu enganyar, sisplau. Igual com les xerrades i conferències que he fet per a TED Talks arreu del món al llarg dels últims deu anys, aquest llibre és fruit de la feina de tres persones, i no una de sola.

Normalment jo soc la cara visible. Pujo a l'escenari, faig la xerrada i m'aplaudeixen. Però tot el que sentiu en les meves conferències i tot el que llegiu en aquest llibre és fruit de divuit anys d'intensa col·laboració amb el meu fill, l'Ola Rosling, i la meua jove, l'Anna Rosling Rönnlund.

L'any 2005 vam fundar la Gapminder Foundation, que té com a objectiu lluitar contra la ignorància devastadora amb una visió del món basada en fets. Jo hi vaig aportar energia, curiositat i l'experiència de tota una vida fent de metge, investigador i professor en l'àmbit de la salut global. L'Ola i l'Anna es van dedicar a l'anàlisi de dades, a buscar una manera imaginativa d'explicar-les visualment, a la narrativa de dades i a organitzar les presentacions de manera senzilla. La idea de mesurar la ignorància de manera sistemàtica va ser seva; van ser ells els qui van dissenyar els nostres preciosos gràfics de bombolles animades. Dollar Street, una manera de fer servir fotografies com a dades per

explicar la realitat, va ser un invent de l'Anna. Mentre jo estava cada dia més enfadat per la ignorància de la gent sobre el món, l'Ola i l'Anna, en canvi, van portar l'anàlisi més enllà d'aquest enuig i van fer cristal·litzar la humil i tranquil·litzadora idea del *factfulness*. Tots tres plegats vam definir les eines de pensament pràctiques que presentem en aquest llibre.

El que esteu a punt de llegir no es va inventar seguint l'estereotip del «geni solitari». Al contrari: és el resultat d'un debat i una col·laboració constant entre tres persones amb talents, coneixements i perspectives diferents. Aquesta manera de treballar tan poc convencional, moltes vegades tan exasperant, però tan summament productiva, ha acabat donant lloc a una manera de presentar i de concebre el món a la qual jo sol no hauria arribat mai.

INTRODUCCIÓ

Per què m'agrada tant el circ

M'encanta el circ. M'encanta veure un malabarista llançant motoserres bronzint enlaire, o un funàmbul fent deu salts mortals seguits. M'encanta l'espectacle i la sensació d'esbalaïment i de plaer que m'envaeix quan veig una cosa que sembla impossible.

De petit somiava ser artista de circ. Els meus pares, en canvi, somiaven a donar-me la bona educació que ells no havien pogut tenir. Així doncs, vaig acabar estudiant medicina.

Una tarda, a la facultat, en una classe sobre el funcionament de la gola que fins aleshores era una mica avorrida, el professor va dir: «Si s'hi encalla alguna cosa, s'hi pot obrir un pas tirant endavant l'os de la barbeta.» Per il·lustrar-ho, ens va ensenyar una radiografia d'una faquir empasant-se una espasa.

Va ser com si hagués vist la llum. El meu somni encara era possible! Poques setmanes abans d'això, estu-

diant els reflexos, havia descobert que em podia ficar els dits a la gola molt més endins que els meus companys de classe sense que em vinguessin arcades. En aquell moment no me'n vaig sentir especialment orgullós: no em va semblar una habilitat gaire important. Però ara m'acabava d'adonar del valor que tenia, i el meu somni d'infantesa s'havia revifat de cop. Vaig decidir que em faria empassador d'espases.

Els primers intents no van ser gaire encoratjadors. Com que no tenia espasa feia servir una canya de pescar, però, per més que ho provés i ho provés davant del mirall del lavabo, només aconseguia introduir-me-la dos centímetres i d'allà no passava. Al final, per segon cop a la vida, vaig renunciar al meu somni.

Tres anys després, era un metge en pràctiques treballant en una guàrdia hospitalària de veritat. Un dels meus primers pacients va ser una senyora gran amb una tos persistent. Sempre preguntava als meus pacients a què es dedicaven per si podia ser rellevant per al cas, i va resultar que la dona es dedicava a empassar-se espases. Imagineu-vos la meua sorpresa quan vaig descobrir que era ni més ni menys que la mateixa faquir de la radiografia! I imagineu-vos també quina cara em va quedar quan, després d'explicar-li els meus intents frustrats d'empassar-me una canya de pescar, em va dir: «Però doctor, ¿que no sap que la gola és plana? Només t'hi pots ficar objectes plans. Per això fem servir una espasa.»

Aquell vespre, quan vaig plegar, vaig agafar un cullerot que tenia el mànec pla i em vaig posar a practicar de seguida un altre cop. Al cap de poc aconseguia ficar-me tot el mànec sencer a dins de la gola. Estava molt emocionat, però el meu somni no era ser un empassador de cullerots. L'endemà mateix vaig posar un anunci al diari local i al cap de no res ja tenia el que necessitava: una baioneta de l'exèrcit suec del 1809. Quan vaig aconseguir ficar-me-la gola avall em vaig sentir orgullósíssim de la proesa i satisfet d'haver trobat una manera tan bona de reciclar armes.

L'art d'empassar-se espases sempre ha demostrat que el que sembla impossible és possible i ha inspirat els homes a buscar més enllà del que és obvi. De tant en tant faig una demostració d'aquest antic art hindú al

final de les meves xerrades sobre desenvolupament global. M'enfilo a una taula, em trec la camisa de quadres de professor universitari i em quedo amb una samarreta decorada amb un llampec de lluentons daurats. Demano silenci total i, al ritme d'un repic inquietant de tambors, m'introdueixo la baioneta de l'exèrcit a la gola. Estiro els braços. El públic es torna boig.

Posa't a prova

Aquest llibre va sobre el món i sobre com interpretar-lo. ¿Per què començo parlant de circ, doncs? ¿I per què acabo una xerrada fent el número amb una samarreta lluent? Després t'ho explicaré, però primer m'agradaria que possessis a prova el teu coneixement sobre el món. Sis-plau, agafa paper i llapis i respon aquestes tretze preguntes factuais.

1. Al conjunt de països amb un nivell baix de renda que hi ha avui al món, ¿quantes nenes acaben l'educació primària?
 - A: 20 %
 - B: 40 %
 - C: 60 %
2. ¿On viu la majoria de la població mundial?
 - A: En països de renda baixa.
 - B: En països de renda mitjana.
 - C: En països de renda alta.
3. En els últims 20 anys, el percentatge de la població mundial que viu en la pobresa extrema...
 - A: s'ha multiplicat gairebé per dos.
 - B: s'ha quedat més o menys igual.
 - C: s'ha reduït gairebé a la meitat.

4. ¿Quina és l'esperança de vida actualment al món?

- A: 50 anys
- B: 60 anys
- C: 70 anys

5. Actualment al món hi ha 2.000 milions de nens d'entre 0 i 15 anys.

¿Quants nens hi haurà l'any 2100, segons l'ONU?

- A: 4.000 milions
- B: 3.000 milions
- C: 2.000 milions

6. L'ONU preveu que l'any 2100 la població mundial haurà augmentat en 4.000 milions de persones. ¿Quin és el principal motiu d'aquest augment?

- A: Hi haurà més nens (menys de 15 anys).
- B: Hi haurà més adults (entre 15 i 74 anys).
- C: Hi haurà més persones molt grans (75 anys o més).

7. ¿De quina manera ha canviat el nombre de morts anuals a causa de desastres naturals durant els últims cent anys?

- A: S'ha multiplicat com a mínim per dos.
- B: S'ha quedat més o menys igual.
- C: S'ha reduït a menys de la meitat.

8. Actualment hi ha uns 7.000 milions de persones, al món. ¿Quin d'aquests tres mapes mostra millor on viuen? (Cada figureta representa 1.000 milions de persones.)

9. ¿Quin percentatge de nens d'1 any estan vacunats contra alguna malaltia al món?

- A: 20 %
- B: 50 %
- C: 80 %

10. De mitjana, a tot el món, els homes que ara tenen 30 anys han anat 10 anys a escola. ¿Quants anys hi han anat les dones de la mateixa edat?

- A: 9 anys
- B: 6 anys
- C: 3 anys

11. El 1996 els tigres, els pandes gegants i els rinoceronts negres figuraven a la llista d'espècies en perill d'extinció. ¿Quantes d'aquestes tres espècies es troben en una situació més crítica que aleshores?

- A: dues
- B: una
- C: cap

12. ¿Quanta gent al món té un cert accés a l'electricitat?

- A: 20 %
- B: 50 %
- C: 80 %

13. Els experts en climatologia mundial creuen que durant els pròxims 100 anys la temperatura mitjana:

- A: pujarà
- B: es quedarà igual
- C: baixarà

Aquestes són les respostes correctes:

1: C; 2: B; 3: C; 4: C; 5: C; 6: B; 7: C; 8: A; 9: C; 10: A; 11: C; 12: C; 13: A

Compta un punt per cada resposta correcta i anota la puntuació final al paper.

Els científics, els ximpanzés i tu

¿Com t'ha anat? ¿N'has respost moltes malament? ¿Has tingut la sensació que responies basant-te en suposicions? Si és així, deixa'm dir-te dues coses que potser et consolaran una mica.

La primera és que, quan hakis acabat de llegir aquest llibre, ho faràs molt millor. I no perquè t'hagi obligat a seure i memoritzar una tirallonga d'estadístiques sobre el món (soc professor de salut global, però no estic boig), sinó perquè hauré compartit amb tu unes quantes eines per pensar molt senzilles que t'ajudaran a fer-te'n una idea general i a entendre millor com funciona el món sense que et calgui aprendre-te'n tots els detalls.

I la segona és que, si el test no t'ha sortit gaire bé, no ets l'únic.

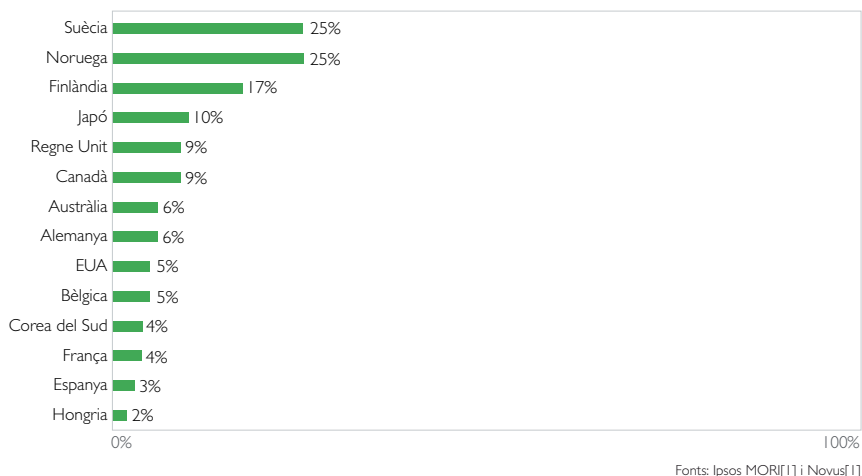
Durant aquestes últimes dècades he fet centenars de preguntes factuais com aquestes, sobre pobresa i riquesa, sobre creixement demogràfic, naixements, morts, educació, sanitat, gènere, violència, energia i medi ambient –models i tendències globals bàsiques– a milers de persones arreu del món. El qüestionari no és gens complicat i no hi ha preguntes trampa. Faig servir només fets documentats i incontestables. I tot i així, la majoria de la gent ho fa molt malament.

La tercera pregunta, per exemple, té a veure amb l'evolució de la pobresa extrema. Durant els últims vint anys el percentatge de la població mundial que viu en la pobresa extrema s'ha reduït a la meitat. És un fet absolutament revolucionari. Jo considero que és un dels canvis més importants que han tingut lloc al món d'ençà que vaig néixer. A més a més és un fet bastant bàsic sobre com és la vida en aquest planeta. Però la gent no ho sap. Només el 7% –menys d'una persona de cada 10– l'encerten.

PREGUNTA FACTUAL 3. RESULTATS: percentatge dels que van encertar la resposta.

Els darrers vint anys, la proporció de la població mundial que viu en la pobresa extrema s'ha...

(Resposta correcta: gairebé s'ha reduït a la meitat).

(Sí, he parlat sovint als mitjans suecs sobre la reducció de la pobresa al món.)

Als Estats Units tant Demòcrates com Republicans acusen sempre el seu adversari de no conèixer els fets. Si mesuressin el que saben en lloc d'assenyalar-se entre ells, potser tots plegats serien una mica més humils. Quan vam fer aquest sondeig als Estats Units, només el 5% va triar la resposta correcta. L'altre 95%, independentment de les seves preferències de vot, creia que durant els últims vint anys la pobresa extrema no havia canviat o, pitjor encara, que s'havia multiplicat per dos. És a dir, just el contrari del que ha passat.

Agafem un altre exemple: la pregunta nou, sobre vacunació. Actualment gairebé tota la canalla del món està vacunada. És impressionant! Això vol dir que avui gairebé tots els éssers humans tenen accés d'alguna mena a una atenció sanitària moderna bàsica. Però la majoria de la gent no ho sap, això. De mitjana, només el 13% tria la resposta correcta.

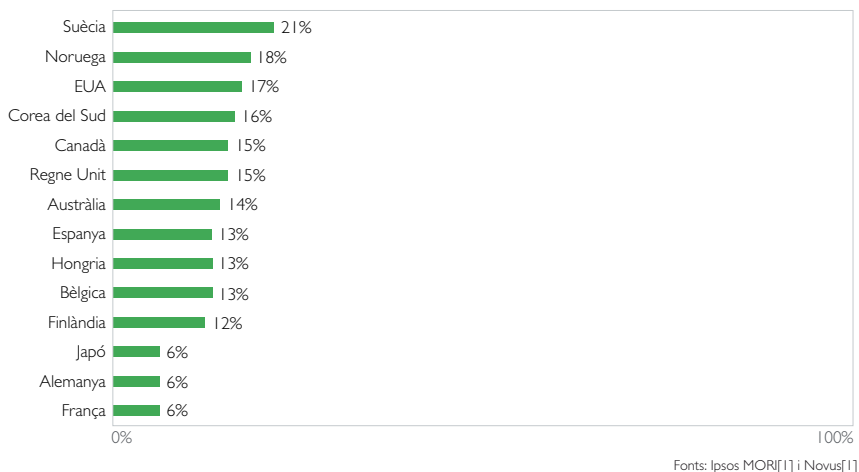
El 86% de la gent respon correctament l'última pregunta, sobre el canvi climàtic. A tots els països rics on hem analitzat el coneixement de la població amb sondejos online, la majoria de la gent sap que els

climatòlegs prediuen un augment de la temperatura. Han calgut no-més unes quantes dècades perquè els resultats de les investigacions científiques arribessin dels laboratoris al públic. És tot un èxit de conscienciació.

PREGUNTA FACTUAL 9. RESULTATS: percentatge dels que van encertar la resposta.

Avui dia, ¿quants infants d'un any estan vacunats contra alguna malaltia?

(Resposta correcta: 80 %).

Però, deixant de banda el canvi climàtic, amb les altres dotze preguntes es repeteix sempre la mateixa història d'ignorància general (quan parlo d'ignorància no em refereixo a estupidesa ni a res intencionat, sinó simplement a la manca dels coneixements correctes). El 2017 vam demanar a gairebé 12.000 persones de 14 països que responguessin aquest qüestionari. De mitjana només van encertar 2 preguntes de 12. No hi va haver ningú que les encertés totes, i només hi va haver una persona (a Suècia) que en va encertar 11 de 12. Per sorprendent que sembli, el 15% no va encertar cap resposta.

Potser estàs pensant que la gent amb més estudis treu millor resultat, ¿oi? O potser la gent més interessada per aquests temes... Jo també m'ho pensava, però estava molt equivocat. He fet la prova amb públic de tot el món i de totes les condicions: estudiants de medicina, mestres, profes-

sors universitaris, científics eminents, consultors financers, executius de multinacionals, periodistes, activistes i fins i tot persones amb experiència en la presa de decisions polítiques. Tot gent amb estudis que s'interessen pel que passa al món. I molts –una inquietant majoria– fallen la major part de les preguntes. Alguns d'aquests grups treuen una puntuació fins i tot més baixa que el públic normal. Un dels pitjors resultats va ser el d'un grup de premis Nobel i investigadors mèdics. No és una qüestió d'intel·ligència. Pel que sembla, tothom té una visió absolutament equivocada del món.

I no només absolutament equivocada, sinó també sistemàticament equivocada. El que vull dir és que els resultats no són fortuïts. Són pitjors que si fossin fortuïts: són pitjors que els resultats que obtindria amb un grup de gent sense cap mena de coneixement.

Posem que me'n vaig al zoo i sotmeto els ximpanzés al mateix qüestionari. Posem que hi arribo carregat de plàtans marcats amb una A, una B o una C i els deixo al tancat dels ximpanzés. En acabat surto, els llegeixo les preguntes una per una amb veu alta i clara i anoto la «resposta» segons el plàtan que decideixi cruspir-se cada ximpanzé.

Si ho fes (no ho penso fer, però imaginem-nos que ho fes), els ximpanzés, triant els plàtans aleatòriament, se'n sortirien millor que els humans amb estudis però equivocats que responen els meus qüestionaris. La colla de ximpanzés, per pura xamba, encertaria el 33% de les preguntes amb tres respostes, o, dit d'una altra manera, trauria quatre punts en total a les primeres dotze preguntes del test. Recorda que els humans de mitjana només encerten 2 preguntes de 12.

Però això no és tot: els errors dels ximpanzés quedarien repartits a mitges entre les dues respostes incorrectes, mentre que els errors dels humans tendeixen a apuntar sempre en la mateixa direcció. Tots els grups a qui pregunto pensen que el món és un lloc més terrible, més violent i més sense remei –en poques paraules, més dramàtic– del que és en realitat.

¿Per què no guanyem els ximpanzés?

¿Com pot ser que hi hagi tanta gent que s'equivoqui tant en tantes coses? ¿Com pot ser que la majoria de la gent tregui pitjors resultats que els ximpanzés? Pitjors encara que si responguessin a la babalà!

Quan vaig entreveure per primer cop aquesta ignorància general, cap a mitjans dels noranta, vaig tenir una alegria. Acabava de començar a impartir un curs de salut global al Karolinska Institutet, a Suècia, i estava una mica nerviós. Aquells estudiants eren intel·ligentíssims. ¿I si ja ho sabien, tot el que jo els podia ensenyar? Quin descans vaig tenir quan vaig descobrir que els meus alumnes sabien menys coses sobre el món que els ximpanzés.

Però com més gent posava a prova, més ignorància trobava; i no solament entre els meus alumnes, sinó a tot arreu. Em semblava frustrant i preocupant que la gent tingués una visió tan equivocada del món. Quan vas amb cotxe i fas servir el GPS, és important que el dispositiu estigui fent servir la informació correcta. No ens en refiaríem, si tinguéssim la sensació que ens està guiant per una ciutat que no és la ciutat on som, perquè segur que ens acabaria portant a un lloc equivoccat. Així doncs, ¿com havien de poder solucionar els problemes mundials les persones que dissenyaven les polítiques i els polítics mateixos, si es basaven en fets erronis? ¿Com havia de prendre un executiu decisions assenyades per a la seva empresa si tenia una visió del món distorsionada? ¿I com podia saber una persona normal i corrent quins temes l'havien de preocupar i quins no?

Vaig decidir començar a fer alguna cosa més que posar a prova el coneixement de la gent i destapar la seva ignorància. Vaig decidir intentar entendre per què passava allò. Per què la ignorància sobre el món estava tan estesa i era tan persistent. Tots ens equivoquem alguna vegada –fins i tot jo, ho reconec–, però, ¿com podia ser que hi hagués tanta gent tan equivocada sobre tantes coses? ¿Per què hi havia tanta gent que treia una puntuació pitjor que els ximpanzés?

Un vespre que em vaig quedar a treballar fins tard a la universitat vaig veure la llum. Vaig adonar-me que el problema no podia ser només la falta de coneixements, perquè en aquest cas les respostes incorrectes serien simplement aleatòries –com les dels ximpanzés–, i en canvi els resultats no eren aleatoris, eren pitjors que si fossin aleatoris; pitjors que els dels ximpanzés; la gent triava sistemàticament les respostes incorrectes. L'únic que pot explicar una puntuació tan baixa és que la gent tingui un «coneixement» activament erroni.

Ahà! Ja ho tenia! En realitat –o això em vaig pensar jo durant molts anys– era només una qüestió d'actualització de la informació: els meus alumnes de salut global –i en general tothom que havia respost el meu qüestionari durant tots aquells anys– tenien coneixements, però estaven antiquats. Moltes vegades eren de feia dècades. La gent tenia una visió del món de quan els seus mestres de primària havien acabat l'escolaritat.

Per tant, l'únic que havia de fer per eradicar la ignorància era actualitzar els coneixements de la gent. I per fer-ho necessitava crear un material didàctic que mostrés les dades de manera més entenedora. Vaig explicar les meves cabòries a l'Anna i l'Ola durant un sopar familiar i es van engrescar tots dos a desenvolupar gràfics animats. Vaig viatjar per tot el món amb aquest material didàctic tan elegant. Em van portar a fer xerrades per al TED Talks a Monterey, a Berlín, a Cannes, a la sala de juntes de multinacionals com Coca-Cola i Ikea, a bancs mundials i fons d'inversió i fins i tot al Departament d'Estat dels Estats Units. Em moria de ganes d'ensenyar els nostres gràfics animats perquè tothom veiés com havia canviat el món. M'ho passava pipa explicant a tothom que eren com l'emperador despullat, que no sabien res del món. Volíem instal·lar a tothom la versió actualitzada de com era el món.

Però de mica en mica ens vam anar adonant que hi havia alguna cosa més. La ignorància amb què ens continuàvem trobant no era només un problema d'actualització de la informació. No es podia combatre només ensenyant dades animades més clares o millorant les eines didàctiques. Perquè, per desgràcia, m'adonava que fins i tot la gent que sortia

encantada de les meves conferències en realitat no havia escoltat el que li deia. Potser sí, que durant un moment veia la llum, però quan sortia de la xerrada continuava atrapada en la mateixa visió negativa del món. Aquelles noves idees no quallaven, fins al punt que tot just acabar la meva presentació sentia gent que afirmava coses sobre la pobresa o sobre el creixement demogràfic que feia un moment jo acabava de demostrar que eren falses. Vaig estar a punt de tirar la tovallola.

¿Per què era tan persistent aquella visió tan dramàtica del món? ¿Podia ser que fos culpa dels mitjans de comunicació? Esclar que és una hipòtesi que em vaig plantejar. Però la resposta no era aquesta. Sí, els mitjans hi tenen alguna cosa a veure, i després en parlaré, d'això, però no els podem convertir en els dolents de la pel·lícula. No els podem acusar a ells de tot.

El gener del 2015, al Fòrum Econòmic Mundial de la petita i elegant ciutat suïssa de Davos, vaig viure un moment decisiu. Un miler de persones molt poderoses i amb molta influència al món –líders polítics i econòmics, emprenedors, investigadors, activistes, periodistes i fins i tot alts funcionaris de l'ONU– havien fet cua per assistir a la sessió més important del fòrum sobre desenvolupament socioeconòmic sostenible. Els oradors érem el Bill i la Melinda Gates i jo. Mentre pujava a l'escenari vaig escrutar la sala i vaig veure les cares d'uns quants caps d'estat i d'un exsecretari general de l'ONU. Vaig veure cares de líders d'organitzacions de l'ONU, caps d'importants multinacionals i periodistes que sortien a la tele.

Havia de fer tres preguntes sobre fets al públic –sobre pobresa, sobre creixement demogràfic i sobre índexs de vacunació– i estava fet un feix de nervis. Si el públic responia correctament a les meves preguntes factuais, la resta de diapositives que portava, que havien de servir per demostrar amb gest triomfal fins a quin punt estaven equivocats i quina era la resposta correcta, no tindrien cap sentit.

Però no hi havia cap motiu per patir tant. Aquell públic internacional preminent, que es passaria allà uns quants dies explicant-se el

món mútuament, en sabia una mica més sobre pobresa que el públic en general, efectivament. Un impressionant 61% va contestar la primera pregunta correctament. Però pel que fa a les altres dues, sobre el creixement demogràfic en el futur i l'accés bàsic a l'atenció sanitària primària, ho van fer pitjor que els ximpanzés. I eren gent que tenia accés a les últimes dades i assessors que els podien mantenir perfectament al dia! Per tant la seva ignorància no es podia atribuir a una visió antiquada del món. I tot i així, estaven equivocats sobre els fets més bàsics del món.

Després de Davos, ho vaig començar a veure tot més clar.

Els instints dramàtics i la visió hiperdramàtica del món

I així és com va néixer aquest llibre. Per compartir amb els lectors les conclusions a les quals vaig arribar —després d'una pila d'anys intentant explicar una visió del món basada en fets i veient com la gent interpretava erròniament aquests fets encara que els tingués davant dels morros— i per explicar per què la majoria de la gent, des del públic més normal fins a experts intel·ligentíssims i altament qualificats, treuen pitjors resultats que els ximpanzés quan se'ls fan preguntes factuais sobre el món. (I també t'explicaré com hi pots posar remei.) Resumint:

Pensa en el món. Guerra, violència, desastres naturals, desastres provocats per la mà de l'home, corrupció... Les coses no van gens bé i sembla que cada dia vagin pitjor, ¿oi? Els rics són cada cop més rics i els pobres cada cop més pobres; a més a més, el nombre de pobres no para d'augmentar, i aviat ens quedarem sense recursos si no fem alguna cosa dràstica. Almenys aquesta és la imatge que tot Occident veu als mitjans i la visió del món que tothom té al cap. Jo l'he batejat com la visió hiperdramàtica del món. És angoixant i a més a més enganyosa.

De fet, la immensa majoria de la població mundial viu en algun

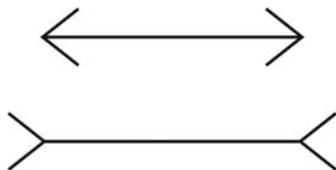
punt mitjà de l'escala de renda. Potser no són el que nosaltres entenem com a classe mitjana, però no viuen en la pobresa extrema. Les seves nenes van a escola, la canalla està vacunada, les parelles tenen dos fills i si volen anar a l'estranger és de vacances, i no com a refugiats. De mica en mica, any rere any, el món està cada cop millor. No passa en tots els paràmetres ni és així cada any, però és una tendència general. Tot i que el món ha de fer front a uns reptes descomunals, hem avançat moltíssim. Aquesta és la visió basada en fets.

El que fa que la gent triï les respostes més dramàtiques i negatives a les meves preguntes factuais és aquesta visió del món hiperdramàtica. Les persones tornen instintivament a la seva visió del món cada cop que pensen, fan hipòtesis o els arriba alguna informació sobre el món. Per tant, si la teva visió del món és errònia, faràs sistemàticament suposicions equivocades. Però aquesta visió hiperdramàtica del món no és conseqüència només del fet que la informació que té la gent sigui antiquada, com jo em pensava. Fins i tot les persones que tenen accés a les dades més actuals interpreten el món malament. I estic convençut que no és culpa d'uns mitjans amb mala idea, de la propaganda, de les *fake news* o de fets erronis.

Després de dècades fent conferències, posant la gent a prova i veient com interpreta erròniament els fets encara que els tingui al davant, he arribat a la conclusió que si aquesta visió hiperdramàtica del món és tan difícil de combatre és perquè té a veure amb com funciona el nostre cervell.

Il·lusions òptiques i il·lusions mundials

Mira't aquestes dues ratlles horitzontals. ¿Quina de les dues és més llarga?

Segurament no és la primera vegada que les veus. La ratlla de sota sembla més llarga que la de dalt. Saps que en realitat no ho és, però, tot i així, encara que tu mateix mesuris les dues línies i verifiquis que són iguals, en continues veient una de més llarga que l'altra.

Jo porto unes ulleres amb uns vidres fets especialment per al meu problema concret de visió, però, quan miro aquesta il·lusió òptica, interpreto erròniament el que veig, com tothom. Això passa perquè les il·lusions no tenen lloc als ulls, sinó al cervell. Són interpretacions errònies sistemàtiques que no tenen res a veure amb cap problema de visió. Va bé saber que a tothom li passa igual perquè així et passen els complexos. Però potser et pica la curiositat: ¿com funciona, aquesta il·lusió?

De la mateixa manera, pots mirar els resultats dels sondejos i, en lloc de sentir-te acomplexat, deixar-te portar per la curiositat. ¿Com funciona aquesta «il·lusió global»? ¿Com és que hi ha tants cervells que sistemàticament interpreten de manera errònia com està el món?

El cervell humà és el resultat de milions d'anys d'evolució, i nosaltres estem programats amb els instints que van ajudar els nostres avantpassats a sobreviure en petits grups de caçadors i recol·lectors. El nostre cervell sovint arriba a conclusions ràpides sense pensar, cosa que abans ens ajudava a esquivar perills imminents. Ens agrada fer safareig i ens interessen les històries dramàtiques, que abans solien ser l'única font de notícies i d'informació útil. Ens delim pel sucre i el greix, perquè abans, quan el menjar era escàs, eren una font d'energia imprescindible. Conservem molts instints que eren molt útils fa milers d'anys, però el món on vivim ara és molt diferent.

Actualment el deficiència pel sucre i el greix ha convertit l'obesitat en un dels problemes sanitaris més estesos al món. Hem d'ensenyar als nostres fills, i a nosaltres mateixos, a vigilar amb els dolços i les patates fregides. De la mateixa manera, el nostre cervell veloç i la nostra afició als drames —els nostres instints dramàtics— ens generen una concepció del món errònia i hiperdramàtica.

No m'interpretis malament. Encara necessitem aquests instints dramàtics per donar un significat al món on vivim i arribar al final del dia. Si filtréssim tots els estímuls i analitzéssim totes les decisions de manera racional, no podríem fer vida normal. No cal que renunciem del tot al sucre i el greix i no cal que demanem al cirurgià que ens extirpi les parts del cervell que tenen a veure amb les emocions. Però sí que hauríem d'aprendre a moderar la ingesta de dramatisme. Aquesta necessitat de dramatisme, si no la mantenim a ratlla, ens impedeix veure el món tal com és i ens fa anar pel pedregar.

El *factfulness* i la visió del món basada en fets

Aquest llibre és l'última batalla de la guerra que he fet durant tota la meua vida contra la devastadora ignorància sobre el món. És el meu últim intent de deixar una empremta al món: canviar la manera de pensar de la gent, apaivagar les seves pors irracionals i redirigir la seva energia cap a activitats constructives. A les batalles anteriors hi vaig anar armat amb dades, software pensat per obrir els ulls a la gent, una oratòria plena d'energia, i una baioneta sueca. Amb això no n'hi va haver prou. Per això espero que aquest llibre faci el fet.

Les dades que hi trobaràs són molt diferents de les que has vist fins ara: són dades terapèutiques. És coneixement com a font de pau mental. Perquè el món no és tan dramàtic com sembla.

El *factfulness*, igual com una dieta saludable i l'exercici regular, podria i hauria de formar part de les nostres vides. Comença a practicar-lo i veuràs com acabes substituint la teua visió hiperdramàtica del món per una visió basada en fets. Entendràs el món sense necessitat d'aprendre't'l de memòria. Prendràs decisions més encertades, estaràs alerta als perills i les oportunitats reals, i aconseguiràs no estar constantment angoixat per motius equivocats.

T'ensenyaré a detectar les històries hiperdramàtiques i et donaré uns

quants instruments de pensament per controlar els teus instints dramàtics. Llavors seràs capaç de deixar enrere les teves idees errònies, de construir una visió del món basada en fets i de guanyar els ximpanzés cada vegada.

Tornem al circ

De tant en tant, al final de les meves conferències, m'empasso una espasa per demostrar de manera pràctica que el que sembla impossible és possible. Abans del meu número de circ sempre he posat a prova el coneixement factual del públic sobre el món. Ja els he demostrat que el món és completament diferent de com ells es pensaven. Ja els he demostrat que molts dels canvis que es pensaven que no es produirien mai ja s'han produït. Ja m'he trencat les banyes per despertar la seva curiositat sobre el que és possible, que no té res a veure amb el que ells creuen i amb el que veuen cada dia a les notícies.

M'empasso l'espasa perquè vull que el públic s'adoni que les seves intuïcions poden estar molt equivocades. Vull que s'adonin que el que els he ensenyat –tant el número de l'espasa com el material sobre el món que he mostrat abans–, per més que xoqui amb les seves idees preconcebudes, per més impossible que sembli, és veritat.

El que vull despertar en ells, quan s'adonin de fins a quin punt estaven equivocats sobre el món, no és una sensació d'incomoditat, sinó l'admiració, la inspiració i la curiositat que recordo sentir jo quan anava al circ i que encara sento cada cop que m'adono que estava equivocat: «Uau! ¿Com pot ser?»

Aquest llibre va sobre el món i sobre com és en realitat. Però també parla de com ets tu i de per què (com la majoria de gent que he conegut) no veus el món com és en realitat. Parla de què pots fer per evitar-ho i de com tot plegat et farà sentir més positiu, menys angoixat i més esperançat mentre surts de l'envelat del circ per tornar al món.

Així doncs, si t'interessa més saber la veritat que no pas continuar vivint en la teva bombolla; si vols canviar la teva visió del món; si estàs disposat a substituir una reacció instintiva pel pensament crític; si ets humil, encuriósit i estàs disposat a meravellar-te, llavors, sisplau, continua llegint.